



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

**Ex Illvstrissimo Cardinali Bellarmino Epitome  
Controuersiarum Omnium huius Aeui  
Lvthero-Calvinisticarvm Sub diuersis Titulis bis  
Quadripertitis digestarum**

**Coppenstein, Johann Andreas**

**Mogvntiae, 1624**

VI. De Sanctorum, Sacrorvmqve Cvltv.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-11726**

eus agricola; aut mallei vomer, quem cudit faber.

AVTOR. Sat docui ex ipsismet cōtra ipsos, quod vllum fore iudicium negare cogantur. At verò sunt ea indigna Christianis auribus; calamo indigniora castigatorio: nec locum reperiunt apud quenquam, nisi quem par furia spiritus infatuârit. Quales brachio sæculari relinquendos, aut Deo Vindici, censeo.

Verum quantò Christianis istis aliter ac sanctius Ethnici ac Turcæ? Homini, ait Cic. in Lælio, datur ascensus in cælum propter mentem, virtutem, fidem. Alcoranus in Azoara 1. Omnis rectè viuens Mahumetes, bonique gestor indubitanter diuinum amorem assequetur. Et passim Azoara 27. 28. 39. 45. Secundum modum operum suorum quemque Deus remunerabitur, tribuens vitam aternam.

## VI. DE SANCTORUM CULTU.

### QVÆSTIO LXXII.

*Qualia Lutheri-caluinistarum de Sanctis sint Mendacia, & in eos Conuitia?*

DE Mendaciis repete ex meo Mendace Antipapist. q. 4.

CONVITIA LUTHERANORVM & Calumniæ sunt blasphemæ, factis & dictis declaratæ.

I. Factis quidem, vt cum Imagines S. Crucis, Christi & Sanctorum exoculant, naribus & auribus truncant, mutilant manus ac pedes, rotoque corpore statuas foedant, & comminuunt: cum

SS. Reliquas, corpora, & lypsanothecas, templa Sp. Sancti, cum aris ipsis euerunt, & profanant.

2. Lucianus impius Deos falsos ridiculos fecit, ac irrisit: At Erasmus Amicos & Domesticos Dei irrisui propinavit. Ecce Verba impiacius in Colloquio, Naufragium.

*Num imminente mortis periculo Diui cuiusquam implorasti presidium? Cui altert Ne id quidem. Quamobrem autem? Quia scio scitum est cœlum; si cui Diuorum commendauero salutem meam, (puta Petro, quia fortasse prius audiet, et prior ostio) priusquam ille conueniat Deum, priusquam exponat causam meam, ego iam periero.*

Piô jocos impios!

3. Eodem in libro, more Lucianzo, B. Virginem, Chrysostomo verè Seraphicis sanctiorem, in locum ponit impurissimæ Veneris, in præfectura maris.

4. In Dialogo etiam de peregrinatione fingit B. Mariam ad Glaucoplytum scribere talia: *Quod Lutherum secutus strenuè suades superuacuum esse inuocare Diuos, à me qui tem ista nomine bonam magnamque gratiam se inisse scito: Nam antehac tantum non eneabar improbris mortalium opprobriationibus. Ab Vna petebantur omnia, quasi filius meus semper insans esset? Quia talis fingitur, pingiturque in sinu meo.*

Vah! Christianum talia?

LUTHERVS, *suprà* quæst. 38. Pluris non facit B. Virginis preces, quam cuiusquam è vulgo: quòd simus æquè sancti, ac illa.

AVTOR. Ecquid igitur Bernardus tot enumerat Prærogatiuas B. V. Mariæ? Chrysostomus B. V. dicit Cherybin honoratiorem, Seraphin gloriosorem? Quid Anselme ais: Ea puritate nitere Mariam, qua maior sub Deo nequeat intelligi? Si æquè sancti omnes, ac B. Maria; quò illi tropæum Virginitatis, cum maternitatis honore? Quò illi toleratia tot, ac talium cum Filio suo Christo? Quo gladii cor penetrantis patientia? Vt sancti fierent Martyres, Confessores, &c. quanta subierunt? Lutherani, sine talibus, æquè sancti sunt, sc. ac iusti. P 2. Quin-

QVINTINVS, Sutor & autor Libertinorum, teste Caluino lib. de instruct. contra Libert. c. 9. in Sanctos petulantissimus, Paulum appellat *Vas contractum*; Ioannem Iuuenem *solidum*; Matthaeum *generatorem*; Petrum, Christi *abnegatorem*.

CALVINVS istam verè & seuerè arguit impietatis sed ipse impietate immanior fuit. 1. Nam Veteris Testament. Sanctos proleundit *Instit. lib. 3. cap. 14. §. 11.*

Abrahamum idololatram facit. c. 2. §. 31 Sara peccauit ei ancillam viro supponens. Rebecca imposturis Dei Veritatem corrumpit, Iacobum mentiri coegit. Iudas, l. 3. c. 5. §. 8. vir præposteri Zeli, pro mortuis sacrificium fecit. Sephora, lib. 4. c. 15. §. 20. stulta mulier peccauit, filium circumcidens. &c. Moyles, in 32. *Exod.* imperiosè legem Deo præscripsit, suâque eum exiit iustitiâ.

2. Novi Testamenti Sanctos inuocatos, ait, habere aures oportere à cælo ad terram porrectas, si exaudire debeant. *Instit. l. 3. c. 20. §. 27.* Appellat *Mortuos, Vmbras, Laruas, Colluuiem*: In lib. de vera Ecclesiæ reformat. vocat *Monstra, carnifices, bestias*.

AUTOR. Nec seruos suos sic appellari tulisset. Christe, talia qui tuleris? Tu de talibus dicis ac spondes, Apoc. 6. *Si quis vicerit, dabo ei sedere in Throno meo; sicut ego vici, & sedi in Throno Patris mei.* Nos tecum, Christe, contra Hagiomachos tales, Lutheri, Caluiniq. Maiores Porphyrium, Iulianum, Vigilantium, Wiclefum, &c. stabimus irretorto oculo, pede irremoto. Tu nos Adiuua. Lector consulat doctissimum Nic: Serarium in *Litaneyico lib. 2. c. 14. 16.* de prædictis Caluini monstrosis calumniis in Sanctos.

### QVÆSTIO LXXIII.

*An Sancti corpore exsoluti sint in cælis beati?*

LUTHERVS in præf. in Genesin, teste Fri. Staphilo in par. 2. *Theol. Luth. Negat.*

CALVINVS *Instit. l. 3. c. 20. 29.* Solum

Christum vult in Sancta Sanctorum introgressum; reliquos residere in atrio ad vsque mundi consummationem. *Ibid §. 24.* Animas dicit eas fide & spe nobiscum coniunctas eadem: proinde visione carere beata. cap. 25. §. 6. *Stultum, ait, & temerarium querere, quo in loco sint animæ iustorum, & an gloria fruantur* & ipse non frui audacter definit. Vide supra quæst. 67. & in mea *Genealog. part. 1. quæst. 18.*

Qua eadem in hæresi olim hæserunt, (præter Tertull. & Vigilantium) etiam ARMENI, teste Guidone in *Summa de hæret.* Et GRÆCI, teste S. Thoma in *Opusc. 6. c. 9.* Hi argumenta mouent, quibus nostrates pugnant Nouatotes.

SVADENT verò istis. 1. *Matth. 20.* Merces operariis datur ad vespem: id est, plena beatitudo post extremum iudicium. 2. *Hebr. 11.* *Hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissiones; Deo pro nobis aliquid melius providente ut non sine nobis consummarentur.* 3. *Apoc. 6.* *Vidi sub altari animas intersectorum.*

4. S. Patres Græci, Latinique sic docent, post extremum iudicium Sanctos primum fore beatos, quando præmia & pœnæ cuiq. tribuentur.

5. Nec Christi anima protinus à morte cælos beata petiuit: in inferno degit ad vsq. resurrectionem: Sic & nostræ, quarum exemplar est Christus.

6. Vel dæmones ipsi punientur post iudicium extr. non iam. Vnde *Matth. 8.* *Veniisti ante tempus torquere nos:* *Luc. 8.* *Deprecabantur eum, ne imperaret illis, ut in Abyssum irent.*

7. Ioan. Scharpius Scotobritannus in *Cursu Theol. p. 2. c. 37. q. 1.* arguit Bellarminum falsi, quod dicat Caluinum negare Sanctos in Dei visionem admissos esse: asseritque nobiscum multis sententiam Catholicam.

AUTOR. Plurima hic paucis decedenda videntur.

I. In Veteri Test. clausam cœli viam Christi

Christus in Nouo reſerauit, perruptoque velo Tabernaculi ceſſarunt figuræ; & in cœli Sanctuariū ē Lympo S. Patres ſūt introducti. 1. Hinc in nouo Teſtam. S. Patres omnes docent inuocandos eſſe Sanctos; quod in Veteri, vt nefas, nequaquam ſic, vt hodie licebat. 2. Hinc ante Chriſti aduentum mors Sanctōrū plangebatur: at poſt feſtiuè commemoratur. 3. Neque prouior ad pœnas Deus eſt, quam ad præmia: at improbos gehennâ punit, *Luc. 16.* Quocirca potius iuſtos cœleſti gloria remuneratur.

II. Si quando Patrum quidam dicunt, Sanctos ante iudicium extremum non eſſe beatos; aut non videre Deum: id omninò de conſummata Corporum cum animabus beatitate ac viſione dicere ſunt intelligendi: Cæteroquin ipſi ſibi ſæpius contradixiſſent.

III. Neque iuſtè videri iniuſtum poſſe animas ante corpora beari; 1. Cum anima ſeparata, non corpus ſolum, ſit gloriæ capax. 2. Et cum anima præcipuè ad meritorum cumulum extruendum operetur; corpus verò duntaxat vt inſtrumentum cooperetur. 3. Tum etiam vtriuſque vnum eſt ſuppoſitū perſonale; quocirca præſtat alteram partiū ad tempus felicitate ſolam perfrui, quam neutram. 4. Nubē S. Patrum adducit Bellarm. *lib. 1. de Sanctis cap. 4. 5.* & Rationum *cap. 6.* Vide etiam in meo *Antichriſtop. 1. queſt. 21.* inque *Mendace Antiſcap. par. 1. q. 4.*

DICO AD I. Merces particularis & imperfecta datur ad velperam cuiuſque vitæ: Vniuerſalis in conſummatione omnium.

AD II. Repromiſſiones, 1. De Meſ-

ſia illi acceperunt: nos Ipſummet. 2. De beatitudine per Chriſti Aſcenſionē accipienda illi: nos ipſam accipimus. 3. Vtriſque accepimus repromiſſiones de beatitate conſummata poſt extr. iudiciū omnibus impertienda.

AD III. Altare Chriſtus eſt; per quem omnia Sacrificia offeruntur: & ſub eo Sancti iſthic ſunt glorioſi; ſicut hic victorioſi extiterunt.

AD IV. S. Patres vtriſque ſtant certatim pro nobis, etiam ij quos contra nos producunt. Nam hi de incompleta beatitudine loquuntur iam data; de perfectâ verò poſt iudicium danda. Nā tunc anima beatior erit Extenſiue, ſcil. etiam quoad corpus, in gloria eſſentiali. Ita *D. Th. 2. q. 4. c. 8.* qui prius, *m. 3. d. 49. q. 1. a. 4.* ſentierat, etiam Intenſiue maiorem fore beatitudinem Sanctōrum, Sicque videtur deſiniſſe Benedictus 12. Continuari gloriam Sanctōrum. Non igitur iudicium generale eſt ſuperuacuum, ob V. cauſas: *Bellarm. lib. 1. de Sanct. c. 6.* Nec iniuſtum eſt, animam ſine corpore beari; tamen ſi non ſine eo laborarit.

AD V. Chriſti Anima non aſcendit in cœlum corporeum: quia ab inſtanti Incarnationis fuit beata, quod eſt Eſſe in cœlo. Deinde Corpus Chriſti eſt noſtro exemplar moriendo, quieſcendo, reſurgendo & aſcendendo: non autem ad inferos deſcendendo: quia venit vt viam monſtraret nobis ad cœlos.

AD VI. Damones ſunt damnati & dira perpetiuntur, vbi vbi ſint, etiam in aère: nam gehennam circumferunt, ait S. Bonauent. Attamen pœnam completam recipient in iudicio extremo Et hęc

P 3 hor-

horrent, ac deprecantur. Sicque Patres sunt intelligendi, ut docet te *Bellarminus ibidem*.

AD VII. Impudens sycophantia est: solum error typographi irrepsit, posito *lib. 4. pro lib. 3. Inst.*

#### QVÆSTIO LXXVI.

*Num certus sit Canonismus ad agnoscendos, colendosq. Sanctos?*

**L**UTHERANI PATITER & CALVINISTÆ pernegant omnē Canonismū, rident, detestantur: ipsumque Diris deuouent Papam canonizantem; cuius ut omnia diffamant ceu Antichristiana; sic & Sanctorum canonizationem esse calumniantur Idololatricam ἀποθῆσκον.

SVADENT istis apud Scharpium Scotobritannum in Cursu Theol. Sect. 37. q. 2. 1. Canonizationis nec mandatum; nec exemplum est in Scriptura; Et Papam in ea posse errare concedit *Bellarminus*. 2. August. *Multorum corpora honorantur in terris, quorum animæ torquentur in gehenna. Quia hypocrisæ soli Deo noti sunt.* 3. Solus Deus nouit, qui sunt sui. 4. Leo III. cepit canonismum: at tunc regnauit Antichristus. 5. *Bellarmin.* c. 3. concedit damnatos pro beatis cultos. 6. Recensio Sanctorum in Scriptura non est canonizatio ad cultum, sed ad imitationem. Dein etiam impii recensentur.

AVTOR. Quid agastalibus? Quo purget quis hellebero voluntariè intans cerebrum? Serion' cum istis, an agam ridiculò?

I. Sed agam more ipsorum suo. 1. Vide age sis Luthero-calvinisticos Canonismos. In Lutherano theatro apud Doctiss. Serarium l. 2. Litaneutici c. 4. vocatur *Lutherus Sanctus Pater*. Quin i. sede se ipso talia in Colloq. Mensal.

fol. 492. *Ego sum Vir Dei*. In tom. 2. *Ien.* fol. 92. b. *Ego sum Sanctus Dei*. In tom. 1. *Ien.* fol. 353. b. *Ego sum Sanctus Domini*. In tom. 2. *Ien.* fol. 49. a. *Ego sum Angelus*. *Ibidem* fol. 68. a. *Verbum meum est Christi Verbum; os meum est os Christi. Quid plura? Beatus venter, qui me portauit.* NB. Hæc verba reperiuntur in editione prima: in postrema omittuntur. Vide sui canonizatorem, ac tantum non pene Apotheosistam.

2. Lutherus an non in prophetiis suis, c. de Papatu, apud Georg. Waltherum ait: *Sanctus Ioannes Huss de me prophetauit.* De Luthero Calvinista Sibrandus lib. 4. c. 1. ait, *Sanctissimus Christi seruus*: Sic idem alibi *Caluinum* appellat: *Calvinus Oecolampadium*, epist. 52.

3. Videntur autem hoc inuidiæ læ in Cœlites à Bogomilis hæreticis fuisse: quorum amentia dixit in Euāgelio præcipi, *Demonia, ne nocerent, colenda*; teste Euthymio. Qui iidem cum SS. Patrum aliquem nominabant, noluerunt Sanctitatis elogium præfari. At QVI per Calvinistarum impietas Parisiis publicè nota est, & damnata. *Petrum, Paulum* dicunt scribunt; non *S. Petrum, S. Paulū*: Cum suum *Caluinum Sodomiticum* non citra præfationem *Monsieur* appellent; ut notat Serarius in *Tobiam cap. 2. quæst. 1.*

4. Notauit & D. Driel in *sica Antipericope Pareana*, pag. 22. Sacram ædem *Heideldergæ ad S. Spiritum* non vocari, sed duntaxat *ad Spiritum*. Testantur idē Lutherani *Heiderbergæ* pulsi Prædicantes, libro *Tubingæ edito, anno 1585. pag. 21. 31. 32. 54.*

5. Similiter olim *Leo & Copronymus*

mus Iconomachi, *Sanctos*, vetabant appellari; teste Glyca in *Annal. parte. 4.* Leo etiam *templum Sanctorum XL martyrum*, non nisi *XL martyrum* voluit vocari. Michaelus, ut patet in *Miscellaneis*, vetuit imaginibus subscribi, *Sanctus*, &c. Ertela hæc ex ipsorum pharetra.

II. Nunc more demum meo Canonismum asseram: Quem esse infallibilem oportere, in *Genealog. p. 1. quest. 20.* partim ostendi.

1. Per Ecclesiam Beati ac Sancti differunt, non cœlesti felicitate, sed honore & testimonio publico felicitatis, ab Ecclesia declarato.

2. SANCTI agnoscuntur probabiliter ex miraculis, quæ aut viui, aut mortui designarunt. Probabiliter inquam, cum & prodigia esse falsa queant, 2. *Thes. 2. & 2. Cor. 11.* Et vera miracula etiam à non Sanctis dentur. *Matt. 7. v. 22.*

3. Ergo infallibiliter cognoscuntur Sancti, 1. Vel Scripturæ testimonio: ut quos Apostolus, *Heb. 11.* in suo recenset Hagiologio. 2. Vel Iudicio Ecclesiæ: quæ 2 *Tim. 3.* *Columna & firmamentum est veritatis.* Quod iudicium Canonizatio dicitur, decernens honores Sanctis septemplex. 1. Nomen Sancti. 2. Inuocatio. 3. Aris & templis coli. 4. Missis & Horarum Canonicarum officiis celebrari. 5. Festos illi dies agitari. 6. Imaginibus in locis sacris representari. 7. Reliquias eorum in aris ac lipsotheis honorari.

I II. Hunc diuorum honorum Canonismum adstruimus *Scripturis, Ratione, & Primana Consuetudine*, moreq; maiorum. I. Scripturis quidem. Nam Deo ad Canonizationem adlubescit:

Quia Vtriusque Instrumenti Scriptorib. eandem suggessit. Enimuero ab hisce, publico Ecclesiæ testimonio Sanctos voluit plures declaratos. 1. Patet *Ecc. 44. 45. &c.* quantum testatur inclytos virtutibus viros Sanctos? 2. Lucas in Actis Canonizauit Stephanum, Iacobum maiorem, Petrum, Paulum, Silam, &c. 3. Christus Apostolus: *Vos amici mei estis. Qui secuti estis me, vitam æternam habebitis. Pater Sanctifica illos: Serua illos, quos mihi dedisti. &c.*

2. Vin' Iussione cultus? Ecce *Ecc. 44.* *Sapientiam Sanctorum narrent populi, & laudem eorum annuntient Ecclesia.*

3. Vin' Rationem Vtilitatis? 1. Hæc nostra Sanctorum imitatio est. *Heb. 113.* *Mementote Præpositorum vestrorum, qui locuti sunt vobis Verbum: Quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.* Atqui Canonismus eos, ut lucernas, in candelabro proponit. 2. Ad hæc cum membra simus vnius Corporis Christi; par est, ut, sicut afflictis compatimur, ita & glorificatis in cœlo congaudeamus in Ecclesia. *Psal. 150.* *Laudate Dominum in Sanctis eius.* Alias ex Fide rationes repetere ex mea *Genealog. part. 1. q. 20.*

De Necessitate Canonismi vide cultissimum Nic: Serarium in *Litanico l. 2. c. 12.*

DICO AD I. Exemplum declarationis Sanctorum extat & mandatum: ut iam patet.

AD II. Verum est de multis in auro sepulcris, & mausolæo honoratis: at non de Canonizatis. Nec mortuus vllus est hypocrita; nec viuus talis canonizatur.

AD

AD III. Deus nouit; at non solus: sed & ij, quibus reuelat per infallibilem Sp. Sancti assistentiam: quæ Papæ & Ecclesiæ præstō est.

AD IV. Leo III. publicum canonicum cœpit quoad solennitatem accidentalem, non quoad rem ipsam. Hæc vsus Ecclesiæ cœpit, tenuitque. *Bellar. cap. 8.*

AD V. At damnatos vnde constituit? Cōstituit postea; at nō fuerant canonizati vnquā. Dein: Coluerit quendā vulgus errore facti; at non intentionis. Nec vulgus locale præualet Ecclesiæ vniuersali.

AD VI. Scopus canonismi est & veneratio, non solum imitatio; patebit infra. Et impiorum recensio fit in eorum detestationem.

#### Q V Æ S T I O LXXV.

*Quis, qualisque Cultus religionis debetur Sanctis?*

**L**UTHERANI Magdeburgenses Cent. 1. l. 2. c. 4. ol. 240. dicunt: *Omnis Sanctorum adoratio est lino olatrix.* Sic plerique cæteri cum velana conuocitatione.

CALVINVS *Instit. l. 1. c. 11. §. 11. & c. 12. §. 1. 2. & c.* nullum penitus Cultum patitur seu Angelis, siue aliis Sanctis deferri. Quod duplicem constituat Honorem, Diuinum, seu Religiosum, ui soli Deo; & Ciuilem, qui creaturæ cuiusque exhibetur. Porro *δουλευειν*, id est, seruire plus esse vult, quam *λατρεύειν*, id est, colere: ac proinde Colere vltum sine latria, esse colere sine Cultu; quod negari est. &c.

AUTOR. Plurima talia spuria vitulina falce curtâ rescindam.

I. Cultus interior, exteriorue, cum triplicis existimatione Excellentiae fertur: 1. Vel DIVINÆ ac infinitæ; & Hic

dicatur Latria. 2. Vel HVMANÆ; & est Obseruantia: 3. Vel MEDIÆ; & est Dulia. Ex quo liquet realem, non duntaxat verbalem, vt Caluino placet, differentiam esse Latriæ ab Dulia: Differunt autem vt finitum & Infinitum. Itaque infinities Latria Dei superat Duliam Sanctorum.

II. Quare soli Deo latriæ; Sanctis in cœlo beatis dulia cultus debetur. 1. Sic Abraham, *Gen. 18.* Loth, *Gen. 9.* Balaam, *Num. 22.* Iolue, *cap. 5.* adorauit pronus in terram Angelum: Quod non erat ciuilitate, sed religiosè adorare, vt quouis homine altiore Dei ministrum. 2. Sic adorati sunt Sancti. Saul, *1. Reg. 18.* animam Samuelis adorauit; quem ideo nec Samuel, nec Scriptura reprehendit. Itâ Abdias adorât Heliam, *3. Reg. 18.* et si minorem maior. Sic filij prophetarum, *4. Reg. 2.* audito Spiritum Eliæ requieuisse super Helisæum, adorauerunt eum proni in terram. Sic, *Dan. 2.* Nabuchodonosor secum captiuum adorauit Danielelem, ob intrinsecam sanctitatem eius. Itâ SS. Patres. &c.

III. Quod prohibiti quidam sunt ab adoratione; error in causa fuit. Vt Cornelius in Petro quid Diuinum inesse putabat: Sic, *Act. 14.* Licaones in Paulo & Barnabo: *Apoc. 1.* Ioannes in Angelo, ait *Aug. quest. 61. in Gen.* putauerit apparere Christum; cum dixisset: *Ego sum primus & nouissimus; fui mortuus, & ecce sum uiuens.*

S. Patres autem reprehendunt eos, qui ex hominibus Deos faciebant. Nos verò, ait S. Cyrillus Alexand. l. 6. in Iulianum: *non Deos factos esse dicimus Sanctos Martyres; sed omni honore dignari consueuimus.*

uimus. Damasc. l. 4. de fide c. 16. *Honorare debet Sanctos, ut Amicos Christi, ut filios Dei & heredes.*

IV. Atque inde factum, ut Dulia Sanctorum templis, aris, festis, votis, imaginibus, peregrinationibus omnia orbis Christiani loca complevit: Non sic Ciuilibus & humana Obseruantia coluit Papas, Imperatores, Reges, &c. Non.

Rectè id quidè. Quia si ciuilibus honor ciuili debetur virtuti, ut sapientiæ, potestati, nobilitati: sanè altiore debetur gratiæ supernaturali Sanctorum necesse est; qui, *ut mundi corde Deum* intuentur, æternamque sapientiam contemplantur, non in ænigmate; sed sicut ipsi cogniti sunt. Qui Dei potentiam participes facti. Vnde Apoc. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo.* Itemque nobilitatis diuinæ consortes; Vnde de ijs, Luc. 22. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.*

#### QVÆSTIO LXXVI.

*Inuocatio Sanctorum quatenus illicita, licitaque sit?*

LUTHERANI perinde ut CALVINIANI tria, iam olim condemnata sæpius, renouant. 1. Mortuos pro viuis orare non constare Scriptura. 2. Orare forsan vniuersim pro Ecclesia; non singulatim pro quoquam. 3. Inuocari Inutiliter, & Illicite. Vide in *Genealog. q. 21.*

SVADENT illis. 1. Inuocatio Sanctorum cedit in iniuriam Dei; qui solus vult inuocari. *Matth. 4.* 2. In iniuriam Christi, qui solus Mediator est ad Deum, 1. *Tim. 2. Eph. 2.* 3. Quia est inutilis, cum nec preces audiant, nec nostra cognoscant. 4. Est signum diffidentiae in Deum tam audire paratum, ut, *Hebr. 4. Cum fiducia ad eum accedamus.* 5. Christus nos docuit inuocare Patrem. 6.

Nullum extat Scripturæ exemplum aut mandatum de inuocandis sanctis. 7. Primitiua Ecclesia non vsurpauit eam inuocationem.

AUTOR. Liquida distinctio litem dirimit; ubi obsecatrix abest peruicacia.

I. NEFAS est petere gratiam & gloriam à Sanctis, tanquam autoribus: Ergo solum ut ab Amicis Dei Intercessoribus. Ita Scriptura, Vfus Ecclesiæ, S. Patres, & Ratio.

II. NEFAS sentire est, Sanctos immediatos ad Deum Mediatore esse; cum per Christum duntaxat petita impetrèt. Ita Scripturæ, Patres, Vfus Ecclesiæ apud Bell. l. 1. de Sanctis c. 16. 17.

III. Sancti orant pro nobis in genere, vniuersim. Ioan. 15. *Dixit Dominus: Si steterit Moyses & Samuel cor à me, non est anima mea ad populum istum.* Ergo poterant orare, etsi mortui. Dein Iudas, 2. *Machab. ult.* vidit Oniam & Ieremiam, dudum mortuos, multum orare pro populo.

CALVINVS negat eum librum esse Canonicum.

AT Concil. Carthag. III. eum pro canonico agnouit: Et illud CALVINVS contra Inuocationem Sanctorum allegat. Cætera vide in *Antichristo part. 1. quest. 22.*

IV. Sancti orant pro nobis etiam singulis: Quia Angeli pro singulis orant, fatagunt, præsunt *Tob. 12. Zach. 1. Dan. 10. Psal. 90. Matth. 18. Apoc. 8.* Ergo & Sancti. Nam *erimus similes Angelis.* Apocal. 2. *Qui vicerit, dabo ei potestatem super gentes.* Exempla apparitionum id docent apud Bellarminum, *libr. 1. de Sanctis cap. 18.*

Q V. An.

V. Angeli & Sancti piè, vtiliterque inuocantur.

1. Sic Scriptura, Gen. 48 Iob. 5 Exod. 32 &c. Vide in *Antichristo*, p. 1. *quest.* 22. Quia Sancti in Veteri Testamento non recipiebantur in cœlos; (id quod iam denique Calvinistæ nobiscum dicere cœptant, vt Rainoldus lib. 1. de Rom. Idololatria c. 7.) ideo non solitum erat sic inuocari eos: *S. Abraham ora pro. &c.* sed per merita ipsorum orabatur Deus. Vt Psal. 131. *Memento Domine David. &c.* Propter David seruum tuum. &c.

2. Deinde in vtroque Testamento viuentes à viuentibus legimus inuocatos: Vt 1. Reg. 7. *Ne cesses clamare ad Dominum pro nobis.* Eph. 6. &c. Sunt autem mortui Sancti æquè ac viui in eadem charitate nobiscum coniuncti, teste ipso Caluino: quidcirco ad illud respondere nequiuit.

3. Ita per antiqua Concilia, S. Patres Græci & Latini: Ecclesiæ constans Vfus: Attestantibus signis ac miraculis innumeris.

Dicit Brentius c. 24. *Confess.* Wittenb. Patres in Concionibus suis sese ad Sanctos per prosopopœiam conuerisse.

Logi! Quid ergo ij, qui ex professo docent Sanctorum inuocationem?

CALVINVS *Instit.* l. 3. c. 20. absurdus fingit; Patres voluisse prohibere eam; sed imp. tum vu'gi & consuetudinis perfringere nequiuisse.

O desperatos! Dicere audent, quod docere desperant; ne nihil dicant.

DICO AD I. At ita nec Sancti viuentes forent inuocandi: contra Thes. *Orate pro nobis.* Iac. *Orate pro inuicem.*

AD II. Idem sequeretur falsum. Dein; Sancti sunt mediatores secundarij: Et nos pro nobis ipsi oramus citra

Christi iniuriam: ergo & Sancti hoc amplius possunt; idque ad honorem Christi.

AD III. At secus omnes S. Patres. Nam Angeli cognoscunt res nostras: Tob. 12. *Ego obtuli orationem tuam* Luc. 15. *Gaudium erit coram Angelis super uno peccatore pœn. agente.* Psal. 137. *In conspectu Angelorum psallam tibi.* 1. Cor. 11. *Mulier velamen habeat propter Angelos.* Ergo & Sancti cognoscunt. Apoc. 5. XXXIV. *Seniores habentes phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.* Item Sanctis in hac vita datur cognoscere occulta hominum: Vt 1. Reg. 9. Samuel noscebat interna Saulis: Elisæus sui Giezi, 4. Reg. 5. Regis Syriæ, 4. Reg. 6. Daniel Nabuchodonosoris. Petrus Ananiæ, Act. 2. &c. Item intuentur Deum, inque eo creaturas omnes. Abraham & Israël nescierunt suos; quia non verè intuebantur Deum in limbo.

AD IV. Paratus est audire Deus nos; & tamen misit ad Iobum eius criminatores, vt pro eis oraret: Abimelech regi dixit, Genes. 20. *Abraham orabit pro te.* Stephanus, Act. 7. *Domine ne statuas illis hoc peccatum.*

AD V. At licet nihilominus inuocare & Christum, & Sp. Sanctum, & Angelos: ergo & Sanctos.

AD VI. Mandato nil opus, vbi necessitas vrget. Dein; multa laudabiliter seruantur, quæ mandata non sunt; vt Consilia Euangelica; communicare ieiunos: Exorcismus infantum: Sic. Ierem. 35. *Rechababæ abstinerunt à vino.*

AD VII. Variant Sectarij: Melanch. in *Apolog.* *Confess.* ait, non eius meminisse Patres ante Gregorium: Kemn. ad *Sess.* 22.

cepiſſe tempore Auguſtini, autore Pet. Gnaphæo anno 480. At eum docuerunt Auguſtinus, Orig. Neſtarius, Ephrem, Gr. Nazian: Baſil. Niſſenus, Ambr. Hier. apud Becanum in *Manu. ali l. 1. c. 7. q. 6.*

## QVÆSTIO LXXVII.

*Num qua alia Nouatores carpant in Sanctorum Inuocatione?*

**L**VTHERRVS par. 2. in art. 2. Schmalcaldico. *An- geli in celo pro nobis orant; ſicut ipſe quoque Chriſtus facit, & Sancti in terris; & Fortaſſet etiam in celis. Ita & Melanchthon in Apolog. Confell. Aug. ad art. 21. Nec enim omnis rerum humanarum eis debetur memoria; ceu patet in Epulone, fratrum memore, Luc. 16. vt moſiti fierent cautioreſ.*

CALVINVS Inſtit. 3. c. 20. §. 13. Angelos ſalutis noſtræ præſectos, cœtus frequen- tare ſacros ait: Sed hoc peculiare illis, ad alios Sanctos qui transferunt ordinem Dei confun- dunt & peruertunt. Ibid. §. 24. *Quia eo uſ- que longas eis aures eſſe reuelauit, quæ ad uoces noſtras parrigantur? Oculos etiam tam perſpi- caces, qui neceſſitatibus noſtris aduigilent? &c. Non poteſt igitur, quæ Pontificiorum præculi cognoscant Sancti, explicari MODOVS. Non igitur cognoscunt: Igitur nec orandi ſunt.*

**AUTOR.** Duo hic controuertun- tur: An cognoscant res, preceſque no- ſtras Sancti, & Quomodo?

**I.** Sancti cognoscunt preceſ noſtras. *Apoc. 9. Seniores enim XXIV. offerre eaſunt viſi. Sciunt, qui ex humanis excedant; quomodo diuexentur pij. 2. Qui piè obeunt, Luc. 10. æquales An- gelis ſunt: at hi cognoscunt noſtra. Tob. 3. Luc. 11. Apoc. 8. 3. Gubernant gentes cum Chriſto, Apoc. 2. Matth. 24. Ergo res earum cognoscunt. 4. Faciunt præſtantque petita noſtra; vt exempla docent. 5. Calvinus in epiſt. pag. 10. ad Farellum ſcripſit: *Coralduſ ſtat coram**

*Domini tribunali teſtis & accuſator eorum nequitie.*

**II.** **MODOVS.** quo cognoscant. *S. Aug lib. de cura pro mortuis cap. 11. ſe neſci- re fatetur; at factum credere. Explicari tamen poteſt; & varius. 1. Sua celer- rimâ præſentiâ; 2. Piorum, aut Ange- lorum nuncio; 3. Dei reuelatione im- mediata; 4. Vel Meditata; 5. Dei viſione. Greg. Dial. 4. c. 33. *Quid ibi ne- ſciant, ubi ſcientem omnia ſciunt? D. Th. 1. q. 2. a. 2. 8. Quid non videant, qui viden- tem omnia vident? &c.**

Ad quæ conuietus Calvinus in 1. Cor. 11. ait *Quid opus tam ſubtiliter philoſophari?*

1. Et verò ipſe fatetur, quo Dominus in Coena inſit Modo, explicari non poſſe.

2. Et Calviniſtæ dant, viſum in cœllis Chriſtum S. Stephano; Modum tamen ſe neſcire.

3. Ecce quàm clarè Beza in 1. Ioan. 2. *Sunt,* ait *Coelites ſolliciti de laborantium fratrum ſalute, ſuo nobis incomperto Modo.*

**II.** **LUTHERRANI,** vt Keroſitius, Heilbrunne- ſius, &c. & plerique, ſingularia Sanctorum patrocinia petulanter ridet, & exagitant.

Ex CALVINIANIS ille Angluſ Rainol- duſ l. 1. de Rom. Idololatria, Chamierus, &c. Calvinus Inſtit. l. 3. c. 20 §. 22. *Postquam ceptum fuerat in Sanctorum interceſſionem re- ſpicere, ſenſim ſua cuique procuratio eſt attributa; vt pro negotij diuerſitate nunc hic, nunc ille aduocaretur interceſſor.*

**AUTOR.** Ridet, ſubſannat, plauſtra verborum fundunt ij; quibus bonæ rei, cauſæque iuſtæ nihil ſuppedit, de- fertis ab omni veritate, & rationis vel probabilitate. Sed iſtud Sycophanti- cum eſt.

Rectè, inquam, ac piè huic illius bo- no procurando, vel auertendo maio-

Q 2 cer.

certi Sancti pollere gratia censentur, vt orari possint. 1. Nam 1. Cor. 12. dat sua cuique Deus dona pro vt vult: Vt cuius fit sic in coelo, sicut & in terra, voluntas.

2. Deinde patet ea donorum diuersitas è Scripturis. vt Apoc. 2. *Qui vice-rit. &c. dabo illi potestatem super gentes.* Item alteri dabo stellam matutinam. Item, Matth. 24. *Alium Constituet Dominus super familiam suam: Aut super omnia bona sua.*

3. Hinc, Ioan. 14. *In domo Patris mei mansiones multe sunt; vt in qua suas quicque functiones obit domesticas, velut in Ecclesia militante: in omnes ordo bonus ex coelesti Hierarchia descendit.*

4. Sicut enim, 1. Cor. 15. *alia est claritas solis, alia lune; alia stellarum; stella enim à stella differt claritate: sic erit in resurrectione, manebitque in gloria; Et verò est in animabus Sanctorum.*

5. Angelis varia delegata sunt munia: At, Luc. 20. *Sancti Angelis aequales sunt; Ergo, S. Ambr. 1. 8. in Lucam: Sicut Angeli praesunt; ita hi, qui vitam meruerint Angelorum.*

6. Vel herbis, lapidibus &c. rebusque aliis alia vis est indita; quanto magis gratiarum est distinctio in Sanctis?

7. Benè S. Aug. Epist. 173. *Ubique Deus est, & nullo includitur loco &c. Virum tamen ad ista, quae hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis haec miracula fiant, in aliis non fiant? Sublicit exempla.*

8. Denique S. Patribus eodem in cultu obiecerunt Manichæi, apud Aug. 1. 2. contra Faustum; Vigilantius S. Hieronymo; Iulianus Apostata, teste Cy-

rillo 1. 6. in ipsum: &c. *Hoc est Asculapios, Martes, Pallades, Lucinas, &c. Diros, deasque inducere.*

Rainoldus inquit, id veteribus iniuriosè ingestum fuisse; at hodie nobis verè dari probro.

Sed dicit; non docet: Nos verè eadem illi regerimus, quæ istis Sancti Patres responderunt.

## QVÆSTIO LXXVIII.

*An Sacris RELIQUIIS veneratio religiosa debeat?*

**L**UTHERVS (serm. de cruce iudicat, Reliquias, vt scilicet seductiones, sub terram esse de fontibus. Sic & Lutherani).

CALVINVS idem: cuius SVASIONES Vide in Genealog. p. 1. quest. 22. Idem in Matth. c. 9. v. 21. *Quod mulier cogitat; si modo tetigerit Christi vestem, si protinus fore sanam.* 1. Singularis quidam fuit Sp. Sancti impulsus; Neque ad communem regulam trahi debet. Scimus quam proteruè ludat Superstitio in stulta & inconsiderata emulatione Sanctorum. Atqui similes sunt, non imitatores, qui singulare aliquod exemptum, absque Dei mandato, proprio magis sensu, quam spiritus directione usurpant. 2. Quod in veste haesit potius, quàm vi se illi sananda precibus offerret, fortè zelo inconsiderato paululum à via deflexit. 3. Praesertim cum paulo post ostendat, dubitanter et perplexo animo identasse. Iam verò, vt demus, hoc illi à Spiritu fuisse dictatum, manet tamen fixa regula; Eadem nostram priuatis exemplis huc & illuc circumagi non debere. Quia Dei verbo penitus affixam esse oportet.

Similia idem in Matth. c. 14. v. 36. Rogabant, vt vel finitima vestis eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salui facti sunt. 4. Credibile est superstitione aliqua fuisse implicitos, cum ad tactum vestis restringerent Christi gratiam. 5. Saltem illum fraudabunt honoris sui parte; cum nihil virtutis sperarent ex simplici eius verbo. 6. Sed ne linum fumigans

gans exinguat, sese accommodat eorum ruditati. 7. Interea non est quod sibi placeant, qui gratiam Dei in ligno, aut clavis, aut vestibus querunt: 8. Cum diserte pronunciet Scriptura, nefas esse, quicquam nunc concipere de Christo, nisi spirituali celestique eius gloria dignum. 9. Tolerata fuit ad compus eorum infirmitas, qui nescientes Christum esse Deum, propius ad eum accedere optarunt. Nunc, cum odore gratiae sua caelum & terram impleat, Fide, non manibus, vel oculis apprehendere docet, quam & oculis offert salutem.

AUTOR. I. Speciosa haec & inaurata; sed venenata, & serpentis in Paradiso sermoni tam similia, ut nec ouum ovo similis. Sed expendamus obiter. I. Singularem impulsum fuisse unde scit, vel probat? Silet. Factum laudat; imitari vetat. Cur? Cum id miraculo Dominus approbaret? Et ipse ibidem Calvinus ex dicto Christi ad cecos isto: *Iuxta fidem vestram fiat vobis*, dicat, *generalem elicere doctrinam conuenit*; Nos, modo ex fide precemur, nunquam in votis nostris repulsam passuros. Cur non pariter & istud in communem regulam trahi debet: ad venerandum Reliquias? Sicut ad istud Matth. 8. *Dic verbo & sanabitur puer meus*, ait Calvinus: *Hinc colligi potest generalis regula; Certitudinem salutis nostrae ex Verbo Dei petendam esse*. Ita, quodlibet, licet.

2. Inconsiderati Zeli factum arguit haereticus, quod miraculo approbavit Christus. Nimirum licet sui probatione destitutus, ad criminationem vertitur personae; ut facti exemplique imitationem euertisse videretur.

3. Quid quod cum dubitanter tentasse mentiatur, cui Dominus ait: *Fides tua te saluam fecit*; Haec certa erat, non animi

perplexi. Ergo manet fixa regula de Reliquiis venerandis: Quia haec fides hic Dei verbo affixa est, quam frustra reuellereniteris Caluine.

4. Ad actum, gratiam Christi restringebant? Quin extendebant magis à Christo etiam in vestem; à fide ad actum. Quam fimbriae tribuebant; quae non Christo tribuerunt? Vnde hic Chrysostomus: *Cum maiore fide eum accedebant*.

5. Quò maior ista calumnia est; quod Christum parte honoris sui fraudabant; quæ exangebant: Quòd Nil virtutis sperarent ex simpli. eius verbo: Ex quo ad altiore istum fidei actum & gradum profecerat, ut crederent id quod inusitatus erat, crediturque difficilior.

6. Sed Christus aliorum ruditati sese accommodauit, ait. Scilicet, ut factum superstiti sum commendaret; qui nec tantillum Pharisaïs dissimulare voluit vniquam? Hic etiam ex Christo facit politicum simulatorem, pessimo exemplo; at Calvinistis familiarissimo.

7. Gratiam verò Dei querimus in Ligno; Sed crucis; in Clavis, Sed Christi. &c. inque reliquiis; Sed Sanctorum.

8. Et istud celesti spiritalique Christi gloria dignum est.

9. Atque etiam in terris Christus manibus vel oculis apprehenditur, Matth. 10. 24. Luc. 10. cibatur, vestitur, potatur, in Synaxi sumitur, bibitur. Similiaque operabantur, Act. 5. *umbra Petri*, & Act. 19. *sudaria & praecinctia Pauli*: Et Act. 4. Apostoli. *Manum extendebant ad sanitates & signa. &c. per Nomen S. suum*.

Haec ex Euangelio de reliquiariis exemplis, ab Caluino blasphemè traductis, vindictae meae valent ad vniuersum genus

Q 3 nus

nas reliquiarum. Quæ plura desuper luculentè Scriptura testatur, videre est in meo *Antichristop.* 1. q. 23.

II. Quid CONCILIA complura memorem? 1. *Nycanum* II. Act. 3. anno 558. vocat *S. Reliquias, fontes salutare beneficiorum Dei*; & excommunicat eorum contemtores. 2. *Gangrense*, ante 1200. annos, damnauit Eustathianos; qui Martyrum Memorias inire fugiebant; quod Corpora etiam Sanctorum putarent immunda. 3. *Carthagenense*. V. anno 397. euerti iussit aras, ubi non essent reliquæ; ne populus superstitione teneretur. 4. *Braccaragense* III. anno 563. iubet thecam eum reliquiis in supplicationibus per Sacerdotem præferri. 5. *Moguntinum* sub Carolo Magno, vetat transferri corpora Sanctorum absque licentia Episcopi. 6. *Lateranense* III. Sanciuit, ne vilius coli inciperentur reliquæ, citra Papæ infallibilem Auctoritatem.

III. SS. Patrum nimbum densissimum vide in *Bellarmin. libr. 2. de Sanctis cap. 7.*

IV. Ibid. vide testata Miracula ad sepulera, ad S. Ossæ; in Inuentione eorum; in Translationibus; In eorum sub aris inclusione. &c.

V. Accedunt putidissima Sectariorum Mendacia, quibus nos & S. Reliquias operare nil erubescunt. De quibus consule meum *Mendacem Antipap. p. 1. q. 7.* Istis adde futes argutationes eorundem, refutatas in mea *Genealogia part. 1. questio 22.*

#### Q V Æ S T I O LXXIX.

*Sitne licitum Imaginum Sacrarum  
vius?*

CALVINVS *Instit. lib. 1. c. 11.* tria affect. 1. Deo inuisibili visibilem fieri imaginem, nefas. 2. Christi & Sanctorum imagines non prohibitas; sed non in templis ponendas. 3. Easdem non valere ad instructionem vllam; sed delectationem solam. De his vide meam *Genealogiam part. 1. questio. 23.*

DE I. DEO inuisibili visibilè imaginem fieri nefas, SVADET, 1. Scripturis *Exod. 20. Non facies tibi sculpsile. Deut. 4. Imaginem nullam vidisti; Obserua ergo te, ne forte decipus facias tibi vllam similitudinem. &c.* 2. Quia Conc. Elbertinum id vetuit. 3. Quia August. *l. de Fid. c. 7.* esse nefas ait. &c. 4. Quia periculum aperit errori. Itaque si Gregorius in schola spiritus edoctus fuisset, nunquam dixisset *Imaginem idolorum librum.* 5. Quia Imagines sunt absentium; at præsens vbi que Deus est. Quidam Catholici sentiunt idem; ideoque aiunt; Dei imagines tolerari in Ecclesia; non probari.

AVTOR. Vt quidam orthodoxi de imaginibus Dei sentiant transuersum; at non de Christi ac Sanctorum. Calviniana verò ea est techna, vt, cum sibi docuisse videbatur illicitas Dei esse imagines, protinus triumphum canat de hoc; Non licitum vllam colere imaginem.

AT DEVM effigiare fas est. 1. Quia Angeli, *Exod. 25. & 3. Reg. 6.* picti sculptique sunt, ad Pædagogiam populi; Ergo & Deus potest; sit licet spiritus. 2. Quia Deus humana visus in forma est Adæ. *Genes. 3.* Iacob, scalæ innixus. *Genes. 28.* Prophetis, sedere in solio. Et Sp. Sanctus specie columbæ visus est. *Matth. 3.* Angeli item per sapè apparere. 3. Quia Scriptura Deo membra tribuit humana, etsi in corporeum esse doceat. 4. Quia pinguntur etiam Virtutes, quæ nec spiritus quidem sunt. 5. Quia Homo Dei

Dei imago est : ergo Deus potest effigiari.

Concil. Trid. Sess. 25. monet interim concionatores, exponant sapius, quid, quatenusque colatur in icone. Pictura autem trifariam fit. 1. Ad perfectam formæ expressionem. 2. Historicæ, ut si creatio mundi, Immolatio Isaaci. &c. pingatur. 3. Ad declarandam rei naturam seu qualitatem analogicæ. Sicut virtutes, Angeli. Primo modo solum corpora; Secundo omnia, pingi cōfueverunt, etiam ipse Deus. Equibus promta

RESPONSIO est ad argumenta Caluini.

AD I. ET II. Scripturæ & Concil. loquuntur de pictura primigenis: qua DEVM effigiari nefas, & impote.

AD III. Patres, autem de simulacris gentium, aut de pictura primi generis loquuntur.

AD IV. Iniuria sit S. Gregorio.

AD V. Picturæ causa est non solum rei absentia, sed maximè, quia videri oculis nequit; ut nequit Deus, tametsi præsens.

DE II. CALVINVS *Inst. l. 1. c. 12.* Christi & Sanctorum imagines, ut pingi sculpi prohibita non sint; in templis tamen proponi minimè oportet.

SVADET istis. 1. Quia primis 500. annis nullæ in templis imagines visæ. 2. Quia Conc. Elibertinum interdixit. 3. Quia erecta in templo statua signum facit idololatricæ. 4. Quia templa sunt instituta pro baptismo, & Cœna. &c. quæ viæ sunt imagines: ideo exulent mortuæ.

AVTOR. Nusquam rectius, ac in templis, visuntur imagines Christi & Sanctorum. 1. Quia & Cherubinæ in Ierosolymitano stabant, iussu Dei. 2. Quia anno 201. Tertullianus lib. de Pu-

dicitia, testatur vel in calicib<sup>9</sup> sculptum Christum, ut Pastorem repertæ baiulum ouiculæ: Pluraque de statuis Bellarm. l. 2. de Sanctis c. 9. ex historicis, S. Patribus, & Conciliis. 3. Ratio: Quia decent loca sacra sacros. Et templum Christianū magis est imago cœli, quam, *Hebr. 9.* Tabernaculum Mosaicum; pertinent igitur ad idem cœlitū picturæ ac sculpturæ.

RESPONSIO AD I. Mendacium est.

AD II. ait Sanderus *lib. 2. de cultu imag. c. 4.* Interdictas à Conc. ob persecutionem; tum ne Christiani putarentur idololatricæ; tum ne imagines sacre ab ethnicis violarentur. Dein; Conc. istud non est approbatum in omnibus; errauitque in nonnullis; Et fuit solum prouinciale 19. Episcoporum.

AD III. Liquet vanitas.

AD IV. Idem prisca discitabant iconomachi: teste *Synodo VII. act. 6. 10. 3.* Nec imagines dici debent mortuæ; sunt enim viuientium in cœlis hinc inter viuentes in terris.

DE III. CALVINVS *ibid.* Non sunt utiles pictura sine notatione historia.

AVTOR. Quo id argumento probat? Nec villo. Sunt verò perutiles. 1. Iussu Dei in Cherubinis. 2. Exemplo Christi, qui impressam linteo faciem suā Regi Abagaro misit: teste Euagrio l. 4. c. 26. &c. Syrophœnissa Saluatori statuam posuit: teste Euseb. lib. 7. hist. cap. 14. &c. Nicodemus aliam reliquit, teste S. Athanasio. &c. Omnes ex miraculis illustres. S. Lucas depinxit B. Virginem. *Niceph. lib. 14. hist. c. 2.* Talia plura è Bell. repete l. 2. c. 10.

3. Porro Vtilitates constant multæ:

Vt

Vt Eruditio ocularis rudium, Excitatio charitatis in Deum & Sanctos; Exemplum; memoria Christi & Sanctorum custodia, Confessio fidei. &c.

Atque ista de usu imaginum: Iam de Cultu.

### QVÆSTIO LXXX.

*An Christi & Sanctorum imagines rectè colantur?*

**L**UTHERANI iuxta & CALVINIANI id cum diris execrationibus pernegant, multis nixi mendaciis: Vt videre est in meo *Mendace Antipap. part. 1. q. 7.*

**SVADENT** istis. 1. Cultus simulacrorum seuerè vetatur, *Exod. 20. Dent. 4. Rom. 1.* Non quòd Iudæi ac Gentes idola ipsa pro Diis haberent; cum in iis Deum verum colerent: sed quòd nollet sic coli Deus: quantò minus Sanctos coli patitur? Id quod pluribus docere laborat Calvinus apud *Bellarmin. cap. 10. quæ c. 13. 14. 15. 16 &c.* refelluntur: ea huc redere pretium non est. 2. Imago est idolum, & contra: ergo prohibita.

**AUTOR.** I. Respondeo istis: Iudæi vocabant idola Deos: *Exod. 31. Fac nobis Deos.* Iudicum 18. *Deos meos abstulisti.* Item Ethnici: *Dan. 5. Laudabant Deos suos aureos, æreos: &c.* 2. Iudæi facti vitulo Deum sunt oblitivi verum, *Deu. 32. Psal. 105.* 3. Iudæi in idolis non intendebant colere vnum verum Deum: quia Deum corporeum quarebant: & Ægyptio vitulo similem, dicto Apim. &c. Vide *Bellarmin. c. 13. &c.*

**AD II.** Imago est vera rei similitudo; idolum falsa, quia est rei quæ non est: & non principio, sed denique serpens colebatur.

**II.** Cùm apparatus ipse ususque sacrarum imaginum multiplicem habeat commendationem, vti patet; & Scri-

pturæ Autoritatem; de qua etiam in *Antichristo part. 1. quæst. 24.* idcirco & Cultum Deo in Sanctis suis per eas, vt per signa, exhibitum esse sanctum oportere necesse est.

**III.** Ita verò omnis retrò tenuit, tradidit, defenditque veneranda Antiquitas, testibus Conciliis sacris Generalibus: vt Synodo VI. & Conc. Romano anno 733. &c. apud *Bellarmin. l. 2. de Sanctis c. 12.* Et si tempore Iconomachiae quædam conciliabula Sanctos, ipsorumque iconas impugnarint, ramen ait verè August. l. 2. de bapt. c. 3. *Concilia particularia plenariis sine dubio cedere debent: Vt duo Constantinopolitana & Francofurtianum.*

Huc communis S. Patrum accedit consensus istum in sensum Lactantii de Passione Domini:

*Flecte genu, Lignumque Crucis venerabile adora.*

**IV.** Quot, quantis, quam illustribus Deus miraculis qua Vltum, qua Cultum S. imaginum adprobavit? Ad Hæmorrhoidis imaginem herba excrecens omni morborum generi medebatur, teste Eusebio *lib. 7. hist. c. 14.* Iuliano eandem remouente, suamque substituente, hanc de coelo diffregit ignis, capite procul proiecto. Id quod Christi statua accidisse mentiuntur Magdeburgenses *Centur. 4. c. 13.*

**V.** Homo est honorabilis, quia imago Dei est: ergo & Christi ac Sanctorum imagines. Quod enim vni conuenit, quia imago est, id omnibus imaginibus conuenire necesse est. Ratio autem cultus est representatio: hæc si Sancti est, is religiosus est; hæc si ciuilis, & is ciuilis est. Ita-

Itaque finis determinat cultum imaginis; non qualitas imaginis in homine vivo, aut in statua intensibili.

VI. Imago Regis est venerabilis, quia Regis est; ergo & Christi, & Sanctorum. Item est capax iniuriæ ac contumeliæ: ergo & honoris.

VII. Iustè idola destruxit Theodosius; quia falsorum erant Deorum: ergo verè Sanctorum icones iustè colit Christianus.

VIII. Iconomachi fuerunt Iudei, aut Mahumetani, aut Nicromantici, aut Hæretici, id est, impii, athei: At defensores imaginum viri Sancti. His igitur, nō illis credendum. Nec enim Deus per inimicos Dei docet Ecclesiam Dei. Nam *qui non colligit mecum, dispergit.* Luc. 11. Odit autem diabolus imagines; sunt igitur iconoclastæ ex parte diaboli. Vide Bellarm. & meam *Genealogiam part. 1. quæst. 24.*

#### QVÆSTIO LXXXI.

*Quatenus Christi & Sanctorum imagines sint colendæ?*

**L**VTHERO-CALVINISTIS, si velint, informandis; Orthodoxis confirmandis, fit quæstio hæc. Quiddam honoratur trifariam, Per se, vel per Accidens: Propter se, vel aliud: Propriè, vel impropriè. 1. *Per se*, rei suppositum, cui inest ratio venerationis: Vt Rex per se, vt quis: Regia dignitas, per se honoratur, vt Qua: Purpura per accidens. 2. *Propter se* res honoratur, cuius ratio venerationis non aliunde Pendet: Vt rationalis natura. *Propter aliud* ea, cui inest ratio honoris, sed quæ ab alio

dependeat: Vt imago Christi vel Sanctorum. 3. *Propriè* honoratur, quod verè sui ipsius ratione honoratur: *Impropriè*, quod loco alterius colitur. Vt cū funus per statuam alicui ducitur, absente corpore: Ceu Traianus mortuus triumphauit Romæ, statuâ circumnectâ. Ex his subiectas asserimus conclusiones.

I. *Imagines Christi & Sanctorum venerandæ sunt non solum per accidens & impropriè, sed etiam propriè, scilicet vt terminent ipsa venerationem in se, non tantum vt vicem gerunt exemplaris.* 1. Quia Conc. VII. act. 7. dicit esse venerandas; sed nō latriâ. 2. Quia quod dicitur impropriè, potest simpliciter negari: si ergo impropriè solum venerandæ forent imagines; posset simpliciter negari sic venerandas; quod Conc. VII. datonatur. 3. Decernit idem, esse venerandas, vti Euangelium, & sacra vasa. Quia eis inest quid sacrum, scilicet imago, & dedicatio facta cultui diuino.

II. *Non sunt imagines adorandæ latriæ ratione propriè; impropriè tamen & per accidens potest coli.* vt prototypum; dū pro exemplari accipitur imago, & cultus mente refertur ad exemplar: Ita D. Tho. 3 q. 25. a. 3. Idque non ratione materiæ, aut formæ; sed solius actualis representationis.

III. *Nulla imago per se & propriè, eodem adoranda est cultu, quo exemplar ipsum.* 1. Sic Concilia, & Patres. 2. Quia latria soli Deo sic debetur. Exo 20. *Deos aureos & argenteos non facietis mecum.* Quia imago est inferior exemplari: ergo nec cultu latriæ est colenda pari. Non cultu interno; qui est apprehensio vt

R pri-

primi Principii: Non externo latreutico; qui est sacrificium. 3. Quia hæresis fuit, teste Irenæo l. 1. c. 24. Epiph. hæres. 27. Aug. her. 7. asserens eum cultum imaginibus. Nam Deus est, quod imago docet; non est Deus ipsa. Vnde, O Crux auespes unica: id est, Christe crucifixe. Sicut Deut. 32. Audite cæli, quæ loquor. Ita istud, Salve Crux pretiosa; prosopopœia est, desiderans fructum Crucis.

IV. Cultus per se proprius imaginum est quidam imperfectus, qui analogicè reducitur ad speciem eius cultus, qui debetur exemplari. Species autem cultus religiosi sunt, Latræia, Hyperdulia, Dulia; quæ debentur naturæ intelligenti. Quia sicut habet imago se ad suum exemplar, ita se habet cultus imaginis ad cultum exemplaris: Sed imago est ipsum exemplar analogicè, & secundum quid: ergo & cultus imaginis esse debet secundum quid.

#### QVÆSTIO LXXXII.

*An Crux Christi sit veneranda,  
& quatenus?*

LUTHERANI æquè ac CALVINIANI inimici Crucis Christi, successores damnatorum hæresiarum, ex suo Magistro ista didicere LUTHERO to. 2. Wittenb. fol. 539. Si in campo conficerem vexillum Crucis, et ipse foret crucifixus, fugerem ab eo haud secus, ac si me diabolus insequeretur: Idem in Postilla fol. 148. Utinam nulla unquam corona spinea, aut crux extirpset. Si quæ particula S. Crucis mihi donaretur, foretque in manu mea; equidem isthac continuo condarem, ubi nec sol ipsam videret. Quodque de Cruce dico, idem de quibuscunque Reliquiis dictum volo. Idem tom. 7. Wittenb. fol. 393. Flammis desagrèt omnia festa Crucis. Idem tom. 2. VVittenb. fol. 4. Adens Carolstadius cum prophetis suis

vociferantur, & incendunt vulgus dicentes: secca, diseca, distrabe, discerpe; dinerbera, disfringe, transfode, abijce, conculca, alapas in faciem idolis infringe. Vides Crucifixum; in faciem illi inspuo.

LUTHERANIS dictum, factum Calvinianis. Quorum argumenta cum responsionibus repete ex mea Genealogia part. 1. quaestio. 24.

SVADENT CALVINISTÆ porro istis apud Scharpium in Cursu Theol. 1. Adoranda Crucis nec præceptum est nec exemplum in Scrip. uris. 2. Latreuticæ adoratio solius Dei est: ergo eam tribuere Cruci est hanc facere Deum. 3. Si ei ob Christi contractum debetur adoratio: ergo magis ventri Mariæ; & asino palmatio, & iude labiis, &c. 4. Cruci, quàm Resurrectioni, plus tribuitur in hoc Crucem tuam adoramus; Resurrectionem glorificamus. 5. Christi Humanitas separata à Divinitate, non esset Latræia cultu adoranda: minus ergo Crux. 6. Sp. Sanctus est in baptismo; nec tamen ibi adorandus: ergo minus Crux.

AVTOR. Tribus omnia completar: 1. Veneranda est ipsa crux Christi: 2. Omnis Crux: 3. Et signum Crucis.

1. Lignum Crucis venerabile est.

1. Quia eam Christus elegit sponte, non inuitus; Vti Aram sui Sacrificii, Numini placando; Vti Scalam sibi ad regnum: Vt instrumentum liberationis nostræ; Vt tropœum triumphi de diabolo devicto: Quibus ille mirificum eis contulit honorem. De quibus singulis S. Scripturæ testimonia require in meo Antichristo p. 1. q. 25.

2. Quia Mysteria S. Crucis sunt veneratione dignissima. De quibus Eph. 3. Vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum.

3. Quia

3. Quia Intuentio S. Crucis docet Dei in eam curam ac honorem admirabilem à miraculis, testem nostri in Crucem honoris adprobat, sibi que grati.

4. Mirificis lignum Crucis honoribus affecit omnis retro antiquitas Christiana Imperatorum, Episcoporum, populorum, nationum, ac orbis vniuersi.

5. Quia Exaltatio quoque illius gradibus fuit illustrata signis.

6. Si locus, vbi Angelus stetit, *Exod. 3. Ios. 5.* terra sancta fuit: quanto sanctior, vbi stetit Christus. Si sudaria & semicinctia Pauli, Vmbra Petri, pluribus salutis fuit; suntque sacramenta salutaria Vasa gratiæ, ideoque honoranda; quanto amplius *Lignum felix*, vt Sibylla canit, *in quo Deus ipse pependit?*

DICO AD I. Vt ab autoritate negatiua argumentum ducitur, sic reiicitur.

AD II. Deo latria tribuitur soli immediate & vltimate: Cruci verò ipsi non propter ipsam, sed relative ad Christum.

AD III. Magna talium est & Crucis disparitas. Illa enim isthuc nunquam intendit vel Christus, vel se intendere ostendit ipse, aut Ecclesia, aut Patres. Quanquam *beatus venter, qui te portauit.*

AD IV. Resurrectionem & Crucifixionem iuxta & adoramus, & glorificamus in concreto, scilicet, Crucifixum, & Resurgentem. Vt igitur sepulcrum Domini est gloriosum, sic & Crux.

AD V. Posito impossibili nil sequitur. Nihilominus hoc posito, quadam ei deberetur adoratio ob præcedentem Vnionem hypostaticam: sed non haberet substantiam.

AD VI. In baptismo non est persona, sed gratia Sp. Sancti communis S. Trinitati: idque in actu transeunte baptizantis.

II. *Imago crucis omnibus esto veneratio.*

1. Vel ob istud, quia Matth. 24. *Tunc apparebit signum Filij hominis in celo.*

2. Quia sic pluribus sancitum Conciliis est: Vt Synodo VI. VII. VIII.

3. Sic vsus mosque Maiorum, & Antiquitatis antiquissimæ tulit, ac postulat in bello & pace, in publico & priuato. Vnde Lactantius ait: *Flecte genu, Lignumque Crucis venerabile adora.*

4. Quot, quamque admiranda æque ac salutares Crucis apparitiones factæ historias temporum illustrarunt? Quanta per cruces in orbe miracula sunt deliquata?

5. Denique signa rerum sanctarum sancta sunt ac venerabilia: tale Crux est omnis: ergo.

III. *Signum Crucis transiens*, quo se pij consignare Deo semper consueverunt *uerum est ac venerabile.*

1. Testibus Veter. Testamenti Figuris: vt est, *Exod. 20.* Sanguis Agni in postibus adi-

um: id est, ait S. Aug. l. de Catechiz. rudib. c. 20. signum crucis in frontibus Christianorum. Item *Ezech. 9.* signum Tau, teste Cypriano & Hieron. &c.

2. Ita Consensus omnium retrò ætatum, Doctorum, ac Fidelium vsus. 3. Miracula testantur, vsusque adprobarunt. Quæ omnia supradicta demonstrat illustrissimè *Bellarminus lib. 2. de Sanctis, cap. 27. 28. 29.*

OBIECT. Scharpius, 1. Signum crucis nec mandatum, nec exemplum habet in Scriptur. 2. Est institutum hu-

R 2 mani-

manitus ad Christianorum distinctionem ab aliis: ergo non est religiosum & venerabile. 3. Est superstitionis instrumentum humanitus institutum. 4. Eneruat vim crucis Christi; nam daemones fugare Christi est, non signi, cui tribuitur.

DICO AD I. Vt supra. AD II. Est id; sed non solum ad id. AD III. & IV. Falta assumta.

### QVÆSTIO LXXXIII.

*An, & quo fine sint extruenda Tempia?*

**L**UTHERO-CALVINISTÆ excitanda negant templa. 1. Ad Sacrificandum. 2. Aut ad orandum. 3. Aut ad honorandos Sanctos. 4. Aut, quod addunt Anabaptistæ & VValdenses, ad Conciones & Sacramenta ministranda. 5. Manichæi, nullam ob causam vlla extruenda esse voluerūt.

I. MANICHÆI, S. Agostino l. contra Adimantum c. 10. eos refutante, aiebant Deum Veteris Testamenti iubentem erigi Tabernaculum & Templum, esse malum principium, non verum Deum, contrarium Deo Novi Testam. Vnde Matth. 5. Cælum, Dei sedes est, terra autem scabellum pedum eius. Act. 17. Deus non in manusculis templis habitat, aut manibus humanis colitur. Hæc resoluta vide in *Antichristo* part. 1. quæst. 26.

II. ANABAPTISTÆ & Waldenses negant templa concionibus & Sacramentis esse necessaria: quod Christus prædicavit in campis, montibus, desertis, mari, ad bus, plateis; baptizavit in fluminibus, Cœnam peregerit in priuata domo. Oppidò quam affines isti Manichæi?

III. LUTHERO-CALVINISTÆ sic docent: templa. 1. Non Sacrificiis necessaria. Quia Apoc. 21. *Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus templum illius est*, (c. Ecclesiæ militantis: teste Isa. c. 60. Ideò Salomonæum debuit euerri.

AUTOR. At de Triumphante fit ibi mentio, teste Hieron & Cyrillo: & statum Legis cessasse erat signum ipsa quæsiq Salomonæi.

2. Non Orationibus: Quia Matth. 6. *Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum. Ioan 4. Venit hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Ierusal. adorabitur. &c.* 1. Tim. 2. *Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus.*

3. Nec Sanctis honorandis templa erigenda: quia idololatria est; teste Aug. l. contra serm. Arian. c. 20. *Templi constitutio ad latræ cultum pertinet. &c.* Talia Lutheri caluinistæ.

AUTOR. Rectè Collocantur, 1. Edes sacræ Prædicationi & Sacramentis: 2. Templa Sacrificiis: 3. Orationi orationi publicæ ac priuatæ: 4. Basilicæ, seu Memorix, seu Martyria Sanctis.

I. PRÆDICATIONI & Sacramentis: contra Eustathium, Waldenses, & Anabaptistas: 1. Teste Christo Iesu, in meo *Antichristo* p. 1. q. 26. 2. Quia in Ecclesia primitiua ædes priuatæ in Ecclesiis vertebantur: vt teste Clemente l. 10. *recognitionum*, Antiochiæ domus Theophili, Petro concionante, Plura Eusebius l. 2. *hist. c. 17 &c.*

II. SACRIFICIIS Templa ponuntur. 1. Quia templa sunt domus altarium, sed aræ semper fuerunt: ergo & templa. At aræ seruiunt Sacrificiis necessaria; ergo & templa. Ita omnis Antiquitas, & Christiana Traditio, Patrumque Consensus.

III. ORATIONIBVS etiam priuatæ templa sanctè instituuntur. Ita S. Scriptura in meo *Antichristo*; quæst. 26. Ita S. Patres in Bellarm. l. 3. de Sanctis c. 4. Vnde Orationa dicebantur; & Ecclesiæ, quo euocabantur. RATIO, Deus magis est in templis, quam alibi: Vnde in nobis

nobis esse peculiari modo dicitur, velut in templo, 1. Cor. 3. & 6. & 2. Cor. 6. Et in Templo citius exaudit. 3. Reg. 9. Et orationi, ut rei nobilissimi, locus quoque nobilissimus debetur templorum: teste Basilio l. 2. de bapt. q. 8.

Illud verò, *Intra in cubiculum tuum & ora*: significat vanam gloriam fugiendam, & sectandam quietem animi collectoris. Neque vnus solum erit locus in monte ad orandum; sed vbicunque elegerit loca Deus. Vnde *Volo viros orare in omni loco*, publico & destinato; aut etiam priuato: Non tamen ut hypocrite illi, qui Matth. 6. *Amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare.*

IV. SANCTIS Basilicæ rectè consecrantur. Sic Concilia peruerusta; quibus Eustathius damnatus est; ut in Gangrensi. Et Carthaginense V. vetat poni Basilicas, nisi vbi vel est corpus martyris, aut is habitauit, passusue fuit. Ita & S. Patres Græci ac Latini. Quid quod Salomonæum fuit erectum non solum ad Sacrificia & orationes; sed etiam ad Arcam recipiendam? 1. Paral. 6. 17. & 28. Sed maior debetur honos sacris Reliquiis. &c. Plura in *Genealog. p. 1. q. 26.*

#### QVÆSTIO. LXXXIV.

*An Ecclesiarum consecratio iusta sit  
as Sancta?*

LUTHERO-CALVINISTÆ communiter tria reprehendunt, in primis Magdeburg. Cent. 4. c. 6. 1. Templorū festiua dedicatio est *uero* ἑρῶα Iudaismi reducti. 2. Ceremonie quædam in consecratione ab superstitione magica excusari non queunt: Ut ad XII. cruces cereos accendi XII. scribi per Pedum alphabetum græcum & latinum;

in formam crucis decussatæ &c. 3. Temppla dedicata haberi cæteris locis sanctiora. Sic & CALVINVS *Inst. l. 3. c. 20. §. 20.*

AUTOR. Orthodoxi è diametro contraria solidè docemus.

I. DEDICATIO Templorum Sancta & iusta est. 1. Ita S. Literæ, in meo *Antichristo p. 1. q. 27.* 2. Ita Praxis, & Traditio, testibus S. Patribus apud Bell. l. 3. de Sanctis. c. 5. Greg. Naz. orat. in nouam Domū Dom. *De Encæniis honorandis lex vetus est, eaque præclare constituta.* Innumera extant Patrum homilia encænistica. 3. Miraculis quoque Deus Encænias illustrauit. Ut prosper *part. 3. c. 38.* de promissis Dei testatur quod vidit. Sic & S. Greg. Magnus *libr. 3. Dial. cap. 30. &c.*

II. CEREMONIÆ Dicationis sunt castæ & sanctæ omnes ac singulæ. 1. Sic naturæ instinctu, Gen. 26. Iacob vixit lapidem, locūque nuncupauit Bethel, id est, Domum Dei. Similiter idē *Genes. 15.* Et Moyses, *Exod. 40. Num. 7.* aram & vasa omnia consecrauit ex Lege Dei. Et S. Dionysius *l. hierarch. c. 6. p. 1.* docet inungendas aras esse. 2. Sic & Concilia; & S. Patres. Ceremoniarum verò rationem strictim reddit Bellarm. vbi suprā,

III. SANCTVM efficitur Templum consecratione. 1. Quia dedicatio id esse Dei facit proprium: Vnde sicut, *Leu. ult. Animal si quis vouerit immolari, Sanctum erit*: sic & Templum. Aug. l. 4. contra Cresc. c. 40. *De parietes consecratos, Ecclesiam venerandam, quasi quadam obfessione credidit retinendam.*

2. Quia precibus sanctificatur. &c. 1. Tim. 4. Imò Deus testatur 3. Reg. 9.

R 3. Exau.

Exaudiui orationem tuam, & sanctificavi domum hanc, quam adificasti.

3. Quia Sancta sunt, quæ habentur in templo: 1. *Locus*, Exod. 3. *in quo stas, terra sancta est.* 2. *Crux*, imagines Christi & Sanctorum: 3. *Reliquiæ sanctæ.* 4. *Eucharistiæ præsentia;* 5. *Angelorum:* 6. *DEVS ipse*, Exod. ult. in nebula post dedicationem Tabernaculi: Item 3. Reg. 8. *Nebula gloriæ implevit Dominum Dei.*

4. *Dæmon effugatur:* teste S. Greg. 1. 3. *Dial. 6. 7. &c.*

### Q V Æ S T I O LXXXV.

*Templorum ORNATUS an sit tolerabilis?*

**L**UTHERANI perinde ac CALVINIANI pernegant; & execrantur. Vide in *Genealog. p. 1. q. 27.* quantis scilicet cum argumentis pugnent, ibidem diffusis ad instar fumi. Vt S. Scripturæ contradicant iidem, videre est in meo *Antichristo p. 1. q. 27.*

SVADENT porro istis. 1. Iere. 7. *Nolite considerare verbis mendacii, dcentes: Templum Domini, templum Domini.* 2. S. Patres quidam arguunt fastuosos ornatus sumtusque templorum: & viua coli rectius docent. 3. Ratioque suadet. Nam & Christus docuit Paupertatem. Et Luxuriose superuacaneus est: Auocatque à deuotione. Viua autem coornare templa satius est ac sanctius. Hic cultus in iudicio prædicabitur; fastus ille condemnabitur.

**AUTOR. I. DICO AD I.** Iudæi in externo splendore Templi præsumtuosè confidebant; vt qui propter ipsum placerent Deo. Quæ vanitas est.

**AD II.** S. Patres arguunt eos, quibus plus cordi est ornatus templi mate-

rialis, quam sui spiritualis. Deinde, docent vasa aurea debere alienari in necessitate: verum prius confringi, ob consecrationem. Arguunt iidem profanos in templis ornatus ac fastum. Et rectè.

**AD III.** Christo dicantur templa, quæ Deo: Et sic semper diues fuit. Quid autem in humanis est tantum, quo dignum Deo quicquam præstes, si pius absit animus? Neque superuacanea sunt, quæ Larriæ nostræ signa sunt: Quæ adhibentur vt ædificent nos, & excitent animos; non vt distrahant. His Zelotis erit merces magnanimitis, cum Moysè, Dauide, Salomone, Esdra, similibusque Templariis viris.

**II.** Ex Naturæ dictamine Iacob, *Gen. 28.* lapidi titulari honorem consecrationis habuit. Ex præcepto Dei Moyses, *Exod. 25. 26. &c.* ornauit sumtuosè Tabernaculum: Ex instinctu Dei ac naturæ Dauid, Salomon, Esdras, Machabæus idem egerunt ad illustre religionis exemplum posteritati: Neque vnquam cuiquam seu coelestium, seu terrestrium, proditur factum istud improbatum displicuisse: Solis hæreticis non probatur Magnum hoc argumentum insignis commendationis est.

2. Scripturarum verò Spiritui Spiritus idem S. Patrum respondet cum venerando consensu, apud *Bell. 1. 3. de Sanctis. c. 6.* Ibidemque testata sit ingens templa cum ornatu permagnifico construentium pietas, multis clara exemplis atque miraculis. Orbem templis, & templa ornamentis complerunt præcipuè Constantinus Magnus, Iustinianus, (excepto quod demum in Monotelitarum

rum lapsus hæresin) Carolus Magnus, & Carolus I V. &c.

3. Neque inuictis Imperatoribus inuicta decrat facti RATIO tatarum ad ornatus impensarum. 1. *Magnus enim est Deus noster super omnes Deos*; ideo, 2. *Par. 2. Domus, quam ædificare cogito, magna est.* 2. Deinde, templa ædificare & coornare magnæ virtutis est, ac virtutum plurium testimonium, vt Fidei, Spei &c. 3. Tum, ornatus ij magnarum sunt rerum, vt Sacramentorum, Verbi Dei &c. Item pietatis exaugendæ, & plurium virtutum excitamentum.

4. Templorum itaque vel eueriores, vel expilatores dire ex Deo luerunt pro merito: vt Heliodorus 2. *Mich. 5.* Antiochus, 2. *Ma h. 9.* Balthasar, *Dan. 5.* Iulianus Apostata, teste *Chrys. hom. 4. in Matth.* Ea tamen laus commendatioque ornatus Ecclesiastici vitari potest ex tempore loco, modo & persona. De quibus Ballarminus luculentè.

## QVÆSTIO LXXXVI.

An BENEDICTARVM vsus rerum in Dei Cultu sit Christianus?

LUTHERO-CALVINISTÆ negant: quin & calumniantur varia: Vt in com. VValdensibus. Et VVicetissitis: Vt videre est in mea *Genealog. p. 1. q. 28.* Quorum ibidem calumniæ refellantur.

AVTOR. I. Rectè & salutariter fiunt Benedictiones aquæ, olei, panis, cereorum, ramorum. &c. 1. Sic Scripturæ exempla; quæ repete ex meo *Antichristop. 1. q. 28.* 2. Sic & Traditio: De Aqua, testis est S. Clemens l. 8. *Constit. c. 35.* S. Dionysius in *Hierarchia*; Alexander

1. *Epist. 1. &c.* De oleo *ijdem.* De cereo *Patchali, Strabo c. 30. Conc. Tolet. IV.* De palmis & Cineribus, S. *Maximu. &c.*

II. Benedicis reb. rectè vtimur, 1. Ad effectus supernaturales procurandos, & significandos. 2. Ad delenda pec. venialia: 3. Ad effugandos dæmones, morbosque curandos. Ita enim liquet ē S. Scriptura; *ubi supra.* Et Exemplis S. Patrum: apud *Bellarminu. libr. 3. cap. 7. de Sanctis.*

Mendax Hehusius ea vocat mendacia, scilicet S. Epiphani, Theodoret, Palladii, Hieron. Greg. Bernardi, &c. Contra quos ille profanus istud Christi citat: *Pseudoprophete edent miracula & prodigia, vt inducantur in errorem, si fieri potest, etiam electi.* Sed vera miracula solius sunt Dei, quæ per seruos suos edere dignatur: vt hac in re per S. Marcelum, Macharium, Hilarionem, Fortunatum, Malachiam &c. Plura vide in *Genealog. p. 1. q. 28.*

## QVÆSTIO LXXXVII.

An PEREGRINATIONES, & VOTA, licitè fiant Sanctis?

LUTHERANI Magdeb. fingunt abusum peregrinandi captum tempore Constantini. CALVINIANI, calumniantur vt impium. Vide *Genealog. p. 1. quest. 29.* eorum argumenta refutata.

AVTOR. I. Deus in Veteri Testamento, præcepit peregrinari ad Tabernaculum: *Deut. 16.* Vtus sic observauit; etiam ætate Christi videntis, nec improbantis, *Ioan. 12.* Quin etiam, *Luc. 2. casdem* obeuntis.

2. S. Patres illas & pro iure commendarunt, & frequentarunt ante annum

Con.

Constantini teste Eusebio lib. 6. hist. c. 9. *Alexander Ierosolymam adorandi, & locorum Sanctorum videndi causa properavit. Quem S. Martyrem Centuriatores oppidò laudant. De Ierosolymitana peregrinatione ante Constantinum vide Bellarm. l. 3. de Sanctis c. 8. Ibidem de Romana ad Limina Apostolorum. Et eas Deo gratas accidisse, miracula subinde testabantur.*

3. Nec utilitates defunt certæ multis: 1. Vt, maior Dei honos ac Sanctorum in terris. 2. Laboriosior poenitentia ad maiorem satisfactionem. 3. Denotio insignior ex præsentia loci, Sancti, aut rei sacræ; cuius honori fit peregrinatio.

II. LUTHERO-CALVINISTÆ communiter accertatim VOTA Sanctis facta detident, ac idololatriæ insimulant plerique omnes. Salissimè verò ac blasphemè Erasmus in *Colloquio Naufragium*.

AVTOR. Longè secius Patrum Sanctior Antiquitas. Testis Euseb. libr. 13. præparat. Euang. c. 7. *Nos vera pietatis milites, ut Dei Amicos honorantes ad monumenta illorum accedimus, Votaque illis facimus tanquam viris Sanctis, quorum intercessione ad Deum non parum iuvare profitemur.* Manichæus Faustus apud S. August. lib. 20. c. 3. *contra Faust.* sic obicit: *Idola vertistis in Martyres, quos votis similibus colitis.*

DICES. Votum est actus religionis, soli Deo debitus; vt. & iuramentum, & Sacrificium. Num. 30. Deut. 31. Ies. 19. *Vota vouebunt Domino, & soluent.*

I. RESPONDET D. Tho. 2. 2. q. 88. a. 5. Promissio Sanctis aut prælato facta, est materia Voti: at quæ fit Deo, est formale votum. Vt Sancto promitti-

tur peregrinatio ipsa; at Deo, secum impleturum. 2. Gaictanus ibid. aliter: Sanctis vouetur non quæ creaturis; sed quæ Deus in eis habirat per gloriam: ita vt voueatur Deo in Sanctis. Ceu maledicta in Sanctos, tendunt in ipsum Deum.

Et Vota ea terminantur in Deum laetificas; at in Sanctos quoque duleuticas: id est, in Deum, vt Principium primum; in Sanctos, vt in mediatores. Vnde Votum vox est generalis, diciturque analogicè, Deo propriè & principaliter; Sanctis secundariò & mediatè.

Sicut autem votum fit Deo ad honorem, non ad utilitatem Dei, sed nostram: sic & Sanctis, tanquam Diis per participationem gloriæ; in qua securi & confirmati æternant.

#### Q V Æ S T I O LXXXVIII,

*An Christo liceat FESTA sanctiantur?*

LUTHERO-CALVINISTÆ, conspiciunt in hisce: 1. Festiuare, iuris esse Diuini ac naturalis. 2. Ius id determinandum à Pastoribus & Plebe. 3. Determinatum ad dies certos non obligare in conscientia per se: 4. Nec dies reddere determinatos Sanctiores. 5. Sanctis, Eucharistiæ; &c. dies consecrare, nefas. Vide in mea *Genealogia* part. 1. q. 30. In *Mendace Antipap.* p. 1. q. 8.

AVTOR. His contraria, (excepto primo) semper asseruit Ecclesia Dei.

I. *Vllum agere festum Veter. Testamenti cum Iudaïs, nefas Christiano.* 1. Quia Rom. 14. Gal. 4. Col. 2. Paulus Iudaizantes coarguit Ebionitas. Mentiuntur igitur Magdeburgenses *Cent. 1. lib. 2. cap. 6.*

Pau-

Paulum indifferenter Sabbatum, Dominicamque coluisse. 2. Quin in Concil. Laodic. *Can. 29.* iudaizantes anathematizantur. Atque, ait *S. Greg. epist. 2. l. 11.* Antichristus Sabbatum est reducturus: quæ Iudæorum princeps est ceremonia.

II. *Festi dies, ob Myſterium, non ſolum ob politiæ ordinem, coluntur, uti ceteris Sanctiores, parsque divini cultus.* 1. Quia Dominica celebratur ob myſterium Reſurrectionis, teſte *Aug. epist. 119.* & *Caluino Inſtit. lib. 2. cap. 8.* Et non ob ordinem politiæ.

RESPONDET Caluinus bifariam. 1. Dominicam coli, quod moneat, reſurrectione abolitas eſſe figuras.

AT hoc, eſſi falſum; tamen & myſterioſum eſt, & ſignificatiuum: Ergo ſibi contradicit ipſi.

2. Ait, ſe Eccleſiam nolle ſeruituti ſubiicere diei; neque improbatum, ſi alium elegerit diem.

AT, 1. Hoc insolentiſſimè nouatorium eſt.

2. Quia, Omnia de Chriſto feſta ſunt myſterioſa; & ab ipſis Luthero-Caluiniſtis obſeruantur præ aliis diebus feſtiui. Descendunt autem inde ab Traditione Apoſtolica: teſte *Auguſtinus epist. 118. & 119.*

3. Quia, dies feſti à S. Patribus dicuntur Sacri, Myſterioſi, religioſi.

4. Quia, Si ſolum ratione politiæ dies diſtinguerentur, non foret falſus neſaſto, nec feſtus feſto ſolennior; ſed æquales eſſent omnes: Non ſunt autem æquales ipſiſmet nouatoribus; neque S. Patribus.

5. Quia, Obſeruatio feſtorum, *Exod. 20.* ad Dei cultum pertinet ex præcepto

Decalogi: ergo & dierum diſcrimen eſt ex præcepto, quoad ſubſtantiam: eſſi quoad determinationem dierum ſit humanæ diſpoſitionis.

6. Demum quia, Chriſtus naſcens conſecrauit locum, moriens crucem, reſurgens tumulum; Cur non & dies, quibus ea contigerunt? Si aræ, templa, locaque ſint ſancta & domus Dei; cur non & dies ſancti dicantur?

III. *Eccleſia iuſtè obligat conſcientias præcepto feſtorum, eſſi contemptum, aut ſcandalum abſit.* In præcepto autem continetur auditio Miſſæ; (ſiue, ut placet Sectariis, præſentia apud Coenam) & Vacatio ab opere ſeruili. 1. Quia, Feſti obſeruatio eſt iuris diuini: ergo determinatio quoque neceſſaria erat; & hæc item obſeruatu neceſſaria: Cæteroquin liceret non ſeruare Dominicam, Paſcha &c. 2. Quia, *Elther, cap. 9.* & *Mardocheus* inſtituerunt feſtum perenne: & rectè. 3. Quia, ſic ab exordio Eccleſia uſurpauit inſtituere feſta: apud *Bellarmin. libr. 3. de Sanctis c. 10.*

IV. *Feſti non tenemur ex peculiari præcepto magis, quam aliis diebus, ad non peccandum; aut ad actum contritionis ſeu dilectionis Dei.* 1. Ita *D. Tho. 2. 2. q. 122. a. 4.* contra Scotum, Abulenſem, Lyranum. &c. Ratio: quia Ius diuinum prohibet opera propriè ſeruilia externa; at peccata ſunt metaphoricè ſeruilia. Præcepta autem intelligi debent propriè. 2. Eccleſia determinauit Diuinum ius ad dies certos; & nuſquam præcepit actus internos. Quia actus pii ſunt finis huius præcepti: at finis non cadit ſub præcepto, ſed media. &c. Vide Bell.

S Quæ.

## QVÆSTIO LXXXIX.

*An Sanctis licet festa fiant?*

**L**VTHERANIS & CALVINIANIS mēs, voxque vna est, & conclamatio aduersus Sanctorum festa: 1. Quod idololatriam sapiant: cum solius Sabbati cultus sit in præcepto. 2. Quod falso nitantur quædam fundamento: vt Conceptionis B. V. M. 3. Quod multa sint nouicia B. V. necante Iustinianum extiterint. 4. Quod ab Impp. secularibus orta & instituta. 5. Quod non Sanctis quædam ordinata. Hæc Heshusius lib. De. error. pont. tit. 26. Magdeburg. Cent. 1. l. 6. c. 6.

**A**VTOR. Festiuare Sanctis, sanctum est: 1. Teste Ecclesiæ Autoritate primis quinque sæculis festa sanciente: apud Bellarm. lib. 3. c. 16. 2. Concilia item plura statuerunt. 3. Ratio Augustini lib. 10. Ciu. c. 4. Beneficiorum Dei solennitatibus dicamus, sacramentumque memoriam; ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio. Atqui haud paruum est beneficium consummatio Sanctorum scilic. Ecclesiæ in exemplum, patrocinium, gaudium.

**R**ESPONDEO nunc AD I. Deo festiuamus in Sanctis primariò: Sanctis secundariò & mediare. Vnde idololatria esse non potest; quia Dulia Sanctis datur, Latria Deo.

**A**D II. Conceptio B. V. absolutè, non Conceptio immaculata, est festi causa, & ea certa, ac miraculosa, scilic. è sterili. &c.

**A**D III. sunt quædam recentia festa; quod & beneficia sint recentia. At Martyrum plerorumque & Confessorum festa sunt aliis alia antiquiora. &c.

**A**D IV. Non Impp. instituerunt;

sed pridem instituta solennizarunt, aut propagarunt. legibusque iuuerunt.

**A**D V. Vnus solù Episcopus Constantinopolitanus Iustiniano annum recolebat; neque diu; priuato affectu.

*Hactenus de Triumphantis Ecclesiæ Capite ac Membris, Christo & Sanctis, eorumque Cultu: Porro Anima in Purgatorio, cum vita stadio decurso certi meta sint, eamque à limineteneant Beati decreto Dei; licet adhuc affligit pro debito; cumque degant velut medij terrenis inter ac Cœlites, hisce tamen affiniores, cœlisque debiti: Idcirco à Beatis sibi locum quoque proximum vendicant in nostris disputationibus.*

## VII. DE PURGATORIO.

## QVÆSTIO XC.

*An sit Purgatorium?*

**L**VTHERVS variat. 1. In disput. Lipsica ait: Ego credo fortiter; imò ausim dicere, Scio Purgatorium esse: facile persuadeor in scripturis de eo fieri mentionem. 2. Id admisit; sed multis cum erroribus, à Leone X. damnatis; vt non posse ex crip probari; animas in eo salutis incertas esse; posse mereri, & demereri; assidue peccare dum poenas horrent: libertas suffragiis minus beari, quam si satisfecissent. 3. Negauit funditus totum; solam mortem eius exulare vicem. Hoc vltimum tenent omnes Rigid. Luth. vt Centuriat. Melanch. Brent. Zyving. Ochinus. &c.

**C**ALVINVS; Institut. l. 3. c. 5. §. 6. Purgat. est exitiale Satanae commentum. Crucem Christi euacuat, contumeliam irrogat misericordiae Christi, fidem labefactat. **P**ET. MARTYR; sit, aut non sit; certè articulus fidei non est. Nituntur vno hoc; quod Satisfactionem tollant, & discrimen pec. mort. & venialis.

**S**VADENT, istis. I. Ex Scriptura. 1. Ps. 116 Cum dederit dilectis suis somnum, ecce benedictas Domini. 2. Eccl. 9. Nec opus, nec ratio.